

КУЛЬТУРОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЛУГАНЩИНІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Якимчук Олена Миколаївна – кандидат мистецтвознавства (2010), старший викладач кафедри фортепіано Луганської державної академії культури і мистецтв.

Коло наукових інтересів – музична регіоніка, музична педагогіка.

Луганщина є наймолодшим регіоном України. Неможливо уявити історію краю лише з промислової точки зору: тут переплітаються історія культури з історією техніки. Луганщина, як і кожен з регіонів України, посідає вагоме місце у культурно-мистецькому просторі країни. Геополітичне розташування визначило її індустріально-промисловий характер, який надав можливості формування етнокультурної аури краю.

На сучасному етапі питання регіонального самопізнання розглядаються як у політичній, економічній, так і культурній сферах. Музична культура Луганщини як невід’ємна складова музичного мистецтва України поєднує в собі загальнонаціональні та регіональні особливості. Продуктивною стратегією розвитку України уявляється така, що будується на ідеї діалогу її субкультур. Саме такий діалог шляхом регіонального самоусвідомлення дає нашій країні вищий тип єдності – єдності в багатоманітності. Національна ідея містить визначення цінності досвіду усіх регіонів України і прагнення до історичного компромісу східних і західних її територій. Наукової систематизації і оцінки вимагають артефакти не лише загальнонаціонального, а й регіонального значення. Отже, *культура малих батьківщин суттєво збагачує загальний процес культуротворення держави.* Саме з таких історій окремих регіонів складається цілісна картина музично-національного світу України.

Метою статті є висвітлення різноманітності проявів культуротворчих процесів Луганщини першої половини ХХ ст. за основними

напрямами – музична освіта, концертно-виконавська діяльність, музично-театральне життя.

Менталітет краю складався з поліетнічних прошарків культурних угруповань, де відчуються риси сербської, болгарської, російської, української, англійської, єврейської, датської, австро-угорської культур. Специфіка Луганщини полягає не лише у відносно пізньому заселенні Південно-східних територій країни. Справа в тому, що спочатку населення формувалось всередині діаспорних утворень, які будували свої православні церкви та формували перші культурні осередки біля них. Оскільки населення було переважно православного віросповідання, поступово воно асимілювалось в єдину регіональну спільноту.

Історія краю почалась з розвитку промисловості, розбудови вугільних шахт, відкриття ливарного заводу. Саме розвиток вугільної промисловості обумовив подальші кроки розвитку освітянського процесу, скерованого на виховання пролетаріату, формування інтелекту регіону. З Луганщиною пов'язана діяльність видатних гірничих інженерів і археологів – К. Гаскойна, Є. Ковалевського, Л. Лутугіна, А. Мевіуса, філософів, композиторів Густава Гесса де Кальве, Ореста Шумана, військового офіцера К. Кабалевського, освітянки Х. Алчевської, письменників і поетів П. Беспощадного, Б. Грінченка, Б. Горбатова, Т. Рибаса, І. Савича, І. Світличного, В. Сосюри, В. Титова, Г. Тютюнника, М. Упеніка, М. Чернявського. Луганська земля є батьківщиною славнозвісного вченого-філолога В. Даля, композитора М. Матусовського.

Значний внесок у розвиток культурно-мистецького життя регіону зробили режисери М. Боголюбов, О. Здиховський, Г. Свободін, диригенти – Г. Аванесов, О. Єрофеев, О. Ковальський, Р. Могилевич, С. Ратнер, музиканти-просвітяни – С. Васильєв, М. Васильченко, В. Воєводін, М. Кушлін.

Розглядаючи першу половину ХХ ст. як важливий етап художньо-естетичного розвитку промислового регіону, увагу привертає «поліфонічність» його мистецького життя, де яскраво проявилися риси загальнонаціонального розвитку, що створили неповторний колорит на Сході країни. Обраний період обумовлюється його великим значенням в історії культури Луганщини, який позначений накопи-

ченням мистецьких традицій, становленням і розвитком професіоналізму. Ретроспективний аналіз джерельних матеріалів дозволив визначити основні напрями культурних процесів, розглянути їх функціонування на різних площинах – професійній і аматорській, виявити і розкрити певні тенденції, особливості їх розвитку чи занепаду.

Процеси культуротворення Луганщини означеного періоду можна поділити на декілька етапів. **Перший (дореволюційний) етап** характеризується формуванням системи загальної початкової та середньої освіти, а також діяльністю аматорських місцевих і приїжджих колективів. У цей період велика роль належала закладам освіти – народним, початковим, церковно-приходським, школам для дітей робітників, казенним та приватним жіночим гімназіям. Вчителювання видатних просвітян Христини Алчевської і Бориса Грінченка в регіоні наприкінці XIX ст. стало вагомим чинником розвитку загального і художньо-естетичного виховання на початку XX ст.

У вересні 1879 р. Х. Алчевська на власні кошти відкрила єдину на всю округу народну школу для сільських дітей в с. Олексіївка Слов'яносербського повіту Катеринославської губернії (нині с. Олексіївка Перевальського району). У школі, в якій навчали робочим спеціальностям, ефективними складовими виховного процесу стали організація і проведення шкільних свят та невеликі музично-театральні вистави.

Для Б. Грінченка шість років перебування на Луганщині стали досить плідними. Тут він проявив себе як педагог-новатор, досвід якого і до наших днів не втратив своєї актуальності. Із приїздом Бориса Дмитровича в Олексіївську школу прийшла рідна мова, література, етнопедагогіка, народна творчість, народознавство, демократизм і гуманізм у спілкуванні з учнями, їхніми батьками, мешканцями села.

Педагогічна, літературна, наукова та громадська діяльність Б. Грінченка в Олексіївці мала всеукраїнське значення. У 1988 р. в селі засновано перший меморіальний музей Б. Грінченка на Україні.

Позитивним на цьому етапі є те, що елементи мистецької освіти були присутні в усіх ланках навчальних закладів. Блок художньо-естетичного виховання представлений графічними мистецтвами, малюванням, рукоділлям, танцями, гімнастикою. А найбільш поширеними формами музикування стали співи, хор, драмгурток та духовий оркестр.

Музично-театральна діяльність цього етапу позначена виступами музикантів-гастролерів і пересувних театральних колективів, виникненням місцевих культурних осередків – народних аудиторій, формуванням аматорських колективів (Гуртка любителів драматичного мистецтва, музики та співу в Луганську, аматорських театрів у Лисичанську, Старобільську, Лозовій Павлівці, Сватовій Лучці). Гастролі видатних майстрів сцени – М. Кропивницького, М. Заньковецької, П. Саксаганського, І. Паторжинського сприяли підтримці театрального руху в регіоні на початку ХХ ст.

Другий етап культуротворення Луганщини, що охоплює період від початку 20-х років ХХ ст. до Великої Вітчизняної війни, характеризується поступовою професіоналізацією усіх напрямів культурних процесів: заснуванням спеціалізованих музичних закладів освіти – музичного дитячого театру і музичної профшколи, які стали осередками художньо-естетичного виховання дітей; організацією перших професійних драматичного і музичного театрів; пожвавленням виконавської діяльності.

За архівними матеріалами дитячий музичний театр М. Кушліна – педагога, виконавця, композитора, музичного діяча – відкрився у Луганську в 1921 р. На відміну від театрів для дітей, які вперше в історії театрального мистецтва виникли на початку 1920-х років у Радянському Союзі, луганський колектив працював за принципом «діти для дітей», де акторами були саме діти з дитячих будинків. Вважаючи головною метою створення «синтетичного театру», М. Кушлін багато уваги приділяв музиці й співу.

Луганська музична профшкола, організована у жовтні 1923 р., за рівнем програм наближалась до ланки середньої освіти. Високоосвічені викладачі колективу отримали вищу музичну освіту в Московській, Петербурзькій, Київській, Одеській, Лейпцизькій, Варшавській консерваторіях. Пріоритетним напрямом роботи музичної профшколи стало комплексне виховання учнів. На той час застосовувались такі форми роботи, як хоровий спів, дитячий оркестр, слухання музики, просвітницька діяльність у школах, медичних закладах, робітничих клубах міста.

Музична профшкола, ідеї виховання якої збігались з ідеями педагогів-просвітителів С. Танєєва, К. Стеценка, Б. Яворського, заклала

підвалини професійної музичної освіти, що отримали свій подальший розвиток у діяльності музичного училища.

З початку 20-х років XX ст. триває інтенсивний процес становлення системи організації музичного життя Луганщини. Концертно-виконавська і музично-театральна діяльність, представлена різними жанрами виконавського мистецтва (піаністи, скрипалі, віолончелісти, вокалісти) і видами мистецтва (опера, балет), дозволила задовольнити різноманітні смаки усіх верств населення. Класична скрипкова, віолончельна, фортепіанна музика звучала у виконанні луганських музикантів Я. Епштейна, В. Ліницького, М. Кушліна, вокальна – у виконанні Д. Ліницької. Виступи столичних колективів репрезентували спадщину українського фольклору й твори українських композиторів і сприяли українізації східного регіону країни, що надавало можливості для взаємодії з іншими регіонами.

З кінця 20-х – початку 30-х років XX ст. на Луганщині поширюється рух художньої самодіяльності. Населення виявляє зацікавленість до музичної та театральної форм розваги. Найбільш популярними стають музичні, драматичні, хорові гуртки та театр української народної творчості. Улюбленою виставою для шанувальників театру стала «Нагалка Полтавка» І. Котляревського. Учасники хорових колективів виявляють інтерес до української народної пісні, до обробок пісень М. Лисенка, М. Леонтовича, Л. Ревуцького. Традиційними для цього історичного періоду були огляди художньої самодіяльності, семінари для керівників самодіяльних гуртків.

Необхідно зазначити, що хорова культура, традиційно розвинена в інших регіонах України, представлена не так широко, як інструментальне виконавство. Хорове мистецтво Луганщини зазначеного періоду репрезентоване, переважно, великими аматорськими колективами, які залучали до виконавського мистецтва велику кількість музикантів-аматорів. Такі колективи як Хорова капела ПК ім. Леніна, Український жіночий народний хор М. Новохатської, Шахтарський ансамбль пісні й танцю досягли рівня професійного виконавського мистецтва. Активний аматорський рух, поширений протягом 20–30-х років XX ст., сприяв організації, відкриттю професійних театральних колективів.

Яскравою сторінкою в мистецькому житті міста стало відкриття у 1932 р. Донецького оперного театру – показника духовно-інтелекту-

ального рівня регіону і культурного росту населення Донбасу. На посаду художнього керівника запрошено відомого режисера з Одеси М. Боголюбова, головним диригентом було призначено О. Єрофєєва з Полтави, а до складу солістів – співаків із державних академічних театрів Москви, Києва, Харкова, Одеси. З театром співпрацювали досвідчені композитори, диригенти, актори, художники. В архіві збереглися телеграми художнього керівництва колективу до Ю. Кипаренко-Даманського, О. Петрусенко, А. Бучми, Ю. Мейтуса, І. Курочки-Армашевського, І. Злочевського та ін.

Колектив виявляв турботу про постановку як класичних («Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Лебедине озеро» П. Чайковського, «Кармен» Ж. Бізе), так і забутих, або рідко виконуваних творів («Гугеноти» Дж. Мейєрбера, «Лакме» Л. Деліба, «Жидівка» Ф. Галеві). Плідними також стали звернення режисерів до творчості сучасних композиторів на історичний сюжет («Тихий Дон», «Піднята целіна» І. Держинського, «Броненосець Потьомкін» О. Чишка, «Перекоп» Ю. Мейтуса), що було зумовлено культивацією репертуару на революційну тематику.

Українське національне мистецтво було представлено такими виставами: «Наталка Полтавка», «Тарас Бульба» Лисенка, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Купало» А. Вахняніна, «Кармалюк» В. Костенка. Результатом напруженої роботи колективу, згуртованої праці режисерсько-постановницької групи став різноманітний репертуар із широким спектром жанрів та сценічних форм. Серед них – гранд-опера, камерні балети, оперети, концерти, дитячі вистави, музичні вечори.

Протягом своєї діяльності у Луганську музичний колектив мав багато гастрольних подорожей у Донецькій, Миколаївській, Херсонській, Сумській, Полтавській областях. Гастролі Донецького державного театру опери і балету відіграли велику просвітительську роль у містах, де населення ніколи не бачило оперних вистав.

У 1940 р. управлінням у справах мистецтв при РНК УРСР біло вирішено перевести театр у м. Донецьк. Незважаючи на великий брак коштів для забезпечення необхідними матеріалами, занадто мале приміщення театру, керівництву та артистам трупі вдалося створити той необхідний у регіоні перший культурний осередок, що став вагомим

чинником поширення музичної культури серед трудящих мас промислового регіону й першим дієвим поштовхом до подальшого розвитку культурно-мистецького життя краю.

Третій, післявоєнний етап (що розпочався з жовтня 1943 р. – часу визволення краю), позначений подальшою професіоналізацією музичного життя, суттєвим розширенням мережі освітянських та культурно-мистецьких інституцій. Вагомими культурними подіями в житті Луганщини стало відкриття філармонії у 1943 р. (хоча ця дата є спірною) і симфонічного оркестру в 1945 р., які відіграли значну роль у становленні й розвитку культурно-мистецького життя регіону в повоєнний період.

Історія виникнення Луганського музичного училища припадає на 30-ті роки ХХ ст. 1 вересня 1930 р. в Луганську створено музичний технікум, який проіснував до 15 червня 1935 р., а потім був розформований. Після закінчення Великої Вітчизняної війни, 5 липня 1945 р., згідно з наказом Міністерства культури України, на базі музичної профшколи створюється Луганське музичне училище. Заняття почали проводитись за чотирма спеціальностями: фортепіано, оркестрові інструменти, народні інструменти, хорове диригування. Пізніше була відкрита спеціальність теорія музики.

Луганське музичне училище стало першим центром професійної музичної освіти у повоєнний час. Педагогічний колектив заклав фундамент справжньої школи професійних музикантів. Традиції, започатковані першим педагогічним колективом, знайшли своє продовження у діяльності молодих фахівців наступних поколінь. Студентські творчі колективи стали гарною школою оволодіння професійними навичками ансамблевої гри, авиробнича й педагогічна практики сприяли формуванню виконавської та педагогічної майстерності майбутніх фахівців.

Серед перших випускників Луганського музичного училища – імена заслуженого артиста України, заслуженого діяча мистецтв України Г. Аванесова; народних артистів України, академіків В. Воеводіна, О. Тимошенка; народних артистів України А. Калабухіна, В. Палкіна, В. Реки; народного артиста України і Молдови В. Куріна; народного артиста Росії В. Пермякова заслуженого артиста України П. Полухіна; професора М. Белоконева; заслуженого діяча мистецтв України,

академіка В. Бахарєва; заслуженого вчителя України М. Васильченка; заслужених діячів мистецтв України; членів Спілки композиторів України В. Верменича, М. Полоза.

Самодіяльний колектив оркестр народних інструментів було створено у 1945 р. Біля його джерел стояв молодий енергійний музикант **Аванесов** Георгій Андрійович (1922–1984). Перебуваючи на посаді художнього керівника колективу, він сам грав на багатьох музичних інструментах, робив інструментовки. Регулярно в концертах оркестру брати участь хорово капела, уславлені академічні співаки, солісти обласної філармонії – народні артисти України Ю. Богатиков, В. Куркін, Д. Якубович, заслужений артист України П. Шаповалов.

Багатою є конкурсна та концертно-виконавська діяльність колективу. Однією з яскравих подій стала перемога оркестру у 1957 р. на VI Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Москві, де він став лауреатом I премії та здобув почесне звання народного самодіяльного колективу

Концертним майданчиком оркестру дуже швидко стали Луганська, Донецька, Харківська області, а також окремі міста України та Росії.

За роки керівництва Г. Аванесовим були перекладені й виконані оркестром складні твори російської та західної класики: Д. Россіні, Ф. Мендельсона, Г. Свиридова, Р. Щедрина. Найулюбленишим твором оркестрантів стала увертюра до опери М. Глінки «Руслан і Людмила».

Значення оркестру народних інструментів під керівництвом Г. Аванесова у становленні виконавської школи гри на народних інструментах важко переоцінити. Уславлений колектив заклав підвалини розвитку професійного виконавського мистецтва на народних інструментах на Луганщині. За роки його керівництва оркестр здобув звання народного самодіяльного колективу, в 1967 р. – звання заслуженого оркестру України, а в 1978 його керівнику присвоєно почесне звання заслуженого діяча мистецтв України. У 1987 р. оркестру надано ім'я Г. Аванесова. Оркестр виховав таких музикантів-професіоналів, як В. Воєvodін, М. Белоконєв, О. Сушков, М. Мирошников, О. Фарсіков.

Професіоналізації виконавства на народних інструментах сприяла і династія Воєvodіних, родоначальником якої став Василь Івано-

вич Воеводін. З 1946 р. він почав працювати викладачем Луганського музичного училища. Сьогодні три покоління музикантів цієї династії працюють в Україні та за її межами. У Луганську вже традиційним став конкурс виконавців на народних інструментах імені династії Воеводіних.

1943 р. традиційно вважають роком утворення Луганської обласної філармонії, але в архівних матеріалах згадується й 1939 р.

Великою культурною подією для обласного центру стало створення влітку 1945 р. симфонічного оркестру. Перший симфонічний сезон було відкрито 14 жовтня 1945 р. концертом, присвяченим творчості П. Чайковського. Багато зусиль для становлення симфонічного оркестру доклали диригенти С. Ратнер, П. Трофименко, М. Юхновський. Вони втілювали у своїй професійній діяльності традиції Ленінградської та Київської диригентських шкіл. Колектив філармонії активно пропагував творчість місцевих композиторів П. Гавриленка, С. Ратнера, П. Трофименка.

Композитор, піаніст і диригент С. Ратнер, випускник Ленінградської консерваторії відіграв вагомий роль у формуванні композиторської школи в Донбасі. Із появою симфонічного оркестру традиційними стають циклічні концерти як класичної, так і популярної музики. Цікавими подіями для луганчан були концерти симфонічного оркестру за участю видатних диригентів того часу – Н. Рахліна (1947) та К. Симеонова (1948). Співпраця оркестру з видатними диригентами та солістами сприяла творчому й професійному зростанню колективу.

Отже, Луганська обласна філармонія відіграла значну роль у становленні й розвитку культурно-мистецького життя регіону другої третини ХХ ст. Завдяки обласній філармонії луганчани та жителі області мали досвід слухання академічної музики (твори російських, українських, зарубіжних та сучасних композиторів). Різноманітні форми концертної діяльності – симфонічні та камерні концерти, лекторії, декади класичної музики, літні вечори – сприяли залученню до музичної культури широкої слухацької аудиторії, а великий перелік класичних, естрадних, популярних програм задовольняв слухачів різного віку та художнього смаку.

Висновки. Аналіз джерельних матеріалів дав можливість констатувати: перша половина ХХ ст. для Луганщини є етапом накопичення

культурно-мистецьких вражень, формування традицій, що заперечує звикле ставлення до Луганщини лише як до потужного промислового регіону; більш того – дозволяє визначити Луганщину як один із важливих регіонів, який брав участь у процесах національного культу-ротворення.

Як і в більшості регіонів України, музична культура Луганщини розвивалась за головними напрямками – музична освіта, виконавство, музично-театральна діяльність – та була позначена розмаїттям форм і жанрів мистецтва, а також активною художньою самодіяльністю. Розбудова системи освіти здійснюється від загальної початкової до спеціалізованої музичної; рух музичного мистецтва – від аматорства до професіоналізму. Українізація регіону відбувається через поширення творів української класики, репертуару українських композиторів та українського фольклору. Процес професіоналізації відбувається у всіх сферах музичної культури, тому серед основних чинників професіоналізації вирізняємо такі:

– широкий спектр форм виконавства (інструментальне, вокальне, хорове, ансамблеве, оркестрове), видів мистецтва (опера, балет), публіцистики (популяризаторська, аналітична, критична);

– забезпечення робітничого регіону артистами-гастролерами як академічного, так і фольклорного напрямів;

– поява місцевих професійно освічених музикантів – педагогів, виконавців, композиторів, диригентів.

З об'єктивних причин – молодого віку, а відтак невеликої історичної пам'яті, поліетнічного характеру, блокування герметичним «російським кодом» (порівняно з іншими регіонами України) – Луганщина першої половини ХХ ст. не може похвалитися:

- розгалуженою мережею культурно-мистецьких, освітянських та музичних осередків і товариств;

- розвиненою хоровою культурою;

- перевагою українського репертуару;

- вагомими здобутками композиторської школи державного значення.

Залишається ще багато відкритих питань – причина переведення оперного театру до м. Сталіно, дати відкриття обласної філармонії і музичного училища, подальша доля митців та їхньої творчої спад-

щини. Подальші розвідки нададуть можливість збагнути багатство й глибину українського культурного простору, оцінити неосяжність наукових зацікавлень і невичерпність мистецьких відкриттів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Годовые отчеты и списки учащихся луганской музпрофшколы 1927 г.* // ГАЛО. Ф. Р-401. Оп. 1. Д. 274.
2. *Договор с филармонией [об аренде помещения оперного театра]* // ГАЛО. Ф. Р-917. Оп. 1. Д. 44. Л. 85.
3. *Донецкий державний театр опери та балету та перспективи його роботи* // ДАЛО. Ф. Р-917. Оп. 1. Спр. 52. Арк. 107.
4. *Загірня М. Децо про Бориса Грінченка [вступ. замітка А. Погрібно-го]* // Прапор. — 1967. — № 10. — С. 102–103.
5. *Историческая справка ГАЛО. История ВМУ* // ГАЛО. Ф. Р-2760. Оп. 1. Спр. 63.
6. *Историческая справка ГАЛО. История ВМУ* // ГАЛО. Ф. Р-2760. Оп. 1. Д. 78.
7. *Историческая справка Донецкого государственного театра оперы и балета* // ГАЛО. Ф. Р-917. Оп. 1. Д. 52. Л. 32–35.
8. *Контингент студентов ВМУ 1947 р.* // ГАЛО. Ф. Р-2760. Оп. 1. Д. 6. Л. 30.
9. *Контингент студентов ВМУ 1948 г.* // ГАЛО. Ф. Р-2760. Оп. 1. Д. 8. Л. 3.
10. *Робота дитячого театру* // *Луганська правда.* — 1928. — 22 трав. — С. 4.
11. *Телеграма А. Бучмі від 31.12.1932 р.* // ДАЛО. Ф. Р-917. Спр. 3. Арк. 15.

ЯКИМЧУК О. КУЛЬТУРОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЛУГАНЩИНІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. Стаття присвячена огляду культуротворчих процесів Луганщини першої половини ХХ ст. Окреслені основні напрями культурних процесів (музична освіта, концертно-виконавська діяльність, музично-театральне життя), особливості їх розвитку чи занепаду.

Ключові слова: Луганщина, регіон, музична освіта, театральне життя, концертна діяльність, музичне мистецтво, культурні осередки

ЯКИМЧУК Е. КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ЛУГАНЩИНЕ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX СТ. В статье освещены культуротворческие процессы Луганщины первой половины XX в., а именно, основные направления (музыкальное образование, концертно-исполнительская деятельность, музыкально-театральная жизнь), особенности их развития или упадка.

Ключевые слова: Луганщина, регион, музыкальное образование, театральная жизнь, концертная деятельность, музыкальное искусство, культурные центры.

YAKYMCHUK OLENA. THE CULTURAL PROCESSES OF LUGANSK REGION AT THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY. The article reviews the cultural processes of Lugansk region at the first half of the twentieth century. The main trends of cultural processes (music education, concerts and performance activities, musical and theatrical life), features their development or decline.

Key words: Lugansk region, music education, theater life, concerts, music, cultural centers.

УДК : 78.071.1 : 785 (477)

Ирина Шумская

**ОБ ОДНОЙ ТЕМЕ ИЗ ТРЕТЬЕЙ СИМФОНИИ
Б. ЛЯТОШИНСКОГО**

**(к вопросу о преодолении стереотипности мышления
в музыкознании)**

Шумская Ирина Петровна – кандидат искусствоведения (1988), профессор кафедры истории и теории мировой и украинской культуры харьковского национального университета искусств имени И. П. Котляревского. Тема канд. диссертации: «Претворение традиций народного инструментализма в оркестровом письме украинских советских композиторов (на материале инструментально-симфонических жанров)».

Сфера научный интересов – современная украинская музыка.